

Του Νικοτσάρα

Τρία κομμάτια σύννεφα 'ς τον Έλυμπο, 'ς τη ράχη,

Το 'να βαστάει τη δροσιά, τ' άλλο βαρύ χαλάζι,

το τρίτο το μακρύτερο τη θάλασσ' αγναντεύει.

«Πάψε, γιαλέ μου, το θυμό, πάψε τα κύματά σου,

να βγουν τα κλεφτοκάραβα, πόχουν τους κλέφτες μέσα,

να βγει κι ο Νίκος μια βολά ψηλά 'ς τ' Αργυροπούλι».

Όσες μανούλες τ' άκουσαν, όλες κινούν και πάνε.

«Νίκο μ', το πού 'ναι οι άντρες μας, το πού 'ναι τα παιδιά μας;».

- Οι άντρες σας δεν είν' εδώ, νουδέ και τα παιδιά σας,

πάησαν πέρα 'ς το Χάντακα, 'ς το έρημο το Πράβι,

πάν' να τροχίσουν τα σπαθιά, να πλύνουν τα τουφέκια.

Του Νικοτσάρα (Β)

Τι έχουν της Ζίχνας τα βουνά και στέκουν μαραμένα;

Μήνα χαλάζι τα βαρεί, μήνα βαρύς χειμώνας;

Ουδέ χαλάζι τα βαρεί, ουδέ βαρύς χειμώνας,

ο Νικοτσάρας πολεμάει με τρία βιλαέτια,

τη Ζίχνα και το Χάντακα, το έρημο το Πράβι.

Τρεις μέρες κάνει πόλεμο, τρεις μέρες και τρεις νύχτες,

χωρίς ψωμί, χωρίς νερό, χωρίς ύπνο στο μάτι.

Χιόνι έτρωγαν, χιόνι έπιναν και τη φωτιά βαστούσαν.

Τα παλικάρια φώναξε 'ς τις τέσσερες ο Νίκος.

«Ακούστε παλικάρια μου, λίγα κι αντρειωμένα,

βάλτε τσελίκι 'ς την καρδιά και σίδερο 'ς τα πόδια,

κι αφήστε τα τουφέκια σας και βγάλτε τα σπαθιά σας,

γιρούσι για να κάμωμε, να φτάσωμε 'ς το Πράβι».

Το δρόμο πήραν σύνταχα κι έφτασαν 'ς το γιοφύρι,

ο Νίκος με το δαμασκή την άλυσό του κόφτει,

φεύγουν οι Τούρκοι σα τραγιά, πίσω το Πράβι αφήνουν.

Του Γιάννη του Σταθά

Μαύρο καράβι αρμένιζε 'ς τα μέρη της Κασάντρας.

Μαύρα πανιά το σκέπαζαν και τ' ουρανού σημαία.

Κι ομπρός κορβέτα μ' άλυκη σημαία του προβγαίνει.

«Μάινα, φωνάζει, τα πανιά, ρίξτε τις γάμπιες κάτω».

- «Δεν τα μαϊνάρω τα πανιά κι ουδέ τα ρίχνω κάτω.

Μη με θαρρείτε νιόνυφη, νύφη να προσκυνήσω;

Εγώ είμαι ο Γιάννης του Σταθά, γαμπρός του Μπουκουβάλα.

Τράκο, λεβέντες, δώσετε, απίστους μη φοβάστε».

Κι οι Τούρκοι βόλτα έριξαν κ' εγύρισαν την πλώρη.

Πρώτος ο Γιάννης πέταξε με το σπαθί 'ς το χέρι.

Ύς τα μπούνια τρέχουν αίματα, το πέλαο κοκκινίζει,

κι αλλά! αλλάχ οι άπιστοι κρίζοντας προσκυνούνε.

Η οχλαλοή κόπασε, όταν τα δυο βουνά συναντήθηκαν. Ακόμα κι ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης μέριασε να περάσουν οι δυο ζωντανοί θρύλοι που έκαναν την Τουρκιά να τρέμει. Μπόι δυο μέτρα ο Νικοτσάρας μέσα στα κατάλευκα κλέφτικα ρούχα, μ' ένα πελώριο μουστάκι, δε χρειαζόταν κολαούζο να τον συστήσει. Μπόι δυο μέτρα κι ο Γιάννης ο Σταθάς μέσα στην κατάμαυρη φορεσιά του με τα γένια να φτάνουν ως πάνω από τον αφαλό, ξεχώριζε από μίλια πάνω στη γέφυρα του μαύρου караβιού με τα ολόμαυρα πανιά και την πρώτη στην ιστορία αυτής της χώρας γαλανόλευκη να κυματίζει στο πιο ψηλό κατάρτι. Όταν αγκαλιάστηκαν, βουνά και θάλασσες πνίγηκαν μέσα στις ουρανόμηκες ζητωκραυγές των παλικαριών. Η Οθωμανική αυτοκρατορία μόλις είχε αποκτήσει νέο μπελά που μεταφραζόταν σ' έναν πειρατικό στόλο από εβδομήντα καράβια! Με ηγέτες που μπορούσαν να τα βγάζουν πέρα εξίσου καλά στη στεριά και στη θάλασσα.

Στη στροφή του ΙΗ' προς τον ΙΘ' αιώνα, η Οθωμανική αυτοκρατορία αντιμετώπιζε πολλούς μπελάδες στις δυτικές της περιοχές. Η Ρωσία της κήρυξε τον πόλεμο κάθε λίγο κι, όταν υπογραφόταν ειρήνη, βρισκόταν όλο και πιο νότια, όλο και πιο απειλητική. Στα ταραγμένα Βαλκάνια, οι υπόδουλοι Σέρβοι κινούνταν με επαναστατικές διαθέσεις, ενώ στην Ελλάδα όλα έδειχναν πως η αναταραχή οδηγούσε στην εξέγερση. Ο γιος του Γεροδήμου, Γιάννης Σταθάς, πολεμούσε στον Βάλτο (Δυτική Στερεά) και δεν άφηνε τους Τούρκους σε χλωρό κλαρί. Ο Κατσαντώνης χτυπούσε στην Ήπειρο και νικούσε τον Αλή πασά. Ο Παπαθύμιος ο Βλαχάβας, χειροτονημένος παπάς, δεν άφηνε Τούρκο να προκόψει στην Καρδίτσα κι ο Νικοτσάρας κυριαρχούσε στον Όλυμπο.

Ο Νίκος Τσάρας ήταν πιτσιρικάς, όταν είδε τον καπετάνιο της Ελασσόνας πατέρα του να δολοφονείται και το οικογενειακό αρματολίκι να δίνεται από τον Αλή πασά στον Βλαχοθόδωρο. Η αντρειοσύνη του έκανε τα παλικάρια του πατέρα του να τον εκλέξουν αρχηγό. Έγιναν ο τρόμος των Τουρκαλβανών στον θεσσαλικό κάμπο, ώσπου ο Αλή πασάς θέλησε να τελειώνει με τους κλέφτες. Ο Νίκος Τσάρας ή Νικοτσάρας όπως ήταν πια γνωστός, αποσύρθηκε στον Όλυμπο.

Εκεί, στις αρχές του ΙΘ' αιώνα, έγινε σύνοδος των πρωτοκλεφτών σ' ένα μοναστήρι. Αποφάσισαν να φτιάξουν στόλο. Ναυπήγησαν μικρά γρήγορα κι ευέλικτα καΐκια κι έκαναν ορμητήρια τη Σκίαθο και τη Σκόπελο. Ο Νικοτσάρας μπήκε αρχηγός.

Ξεκινούσαν από τα νησιά, έβγαιναν στην παραλία της Θεσσαλίας, του Θερμαϊκού ή της Ανατολικής Μακεδονίας, χτυπούσαν τους Τούρκους κι έφευγαν. Ως τα 1806, οπότε οι Τούρκοι πέτυχαν να διαλύσουν τα μικρά ελληνικά καταδρομικά, είχαν καταφέρει μεγάλη ζημιά. Κι είχαν αποκτήσει τεράστια πείρα.

Τα πράγματα αγρίεψαν το 1807. Ο Καραγεώργης είχε επαναστατήσει τη Σερβία και οι Ρώσοι είχαν πάλι πόλεμο με τους Τούρκους. Ο ναύαρχος Σινιάβιν είχε κάνει ορμητήριο τη Λήμνο. Ο Νικοτσάρας ζήτησε να τον δει. Τον δέχτηκε με τιμές στρατάρχη συμμάχου χώρας. Ο Νικοτσάρας πρότεινε στον Ρώσο ναύαρχο να ετοιμάσει ένα σώμα πεντακοσίων ανδρών, να διασχίσει τα Βαλκάνια και να χτυπήσει τους Τούρκους από τα νώτα στη Μολδοβλαχία ταυτόχρονα με το ρωσικό στρατό που πολεμούσε εκεί. Τελικός στόχος, να ενωθούν όλοι με τους Σέρβους και να διώξουν τους Τούρκους. Θα κατηφόριζαν νότια και θα συναντούσαν τον ρωσικό στόλο με σκοπό να ελευθερώσουν και τα νησιά. Ο Σινιάβιν συμφώνησε.

Μαζεύτηκαν πεντακόσιοι κλέφτες απ' όλη την Ελλάδα, συγκεντρώθηκαν στη Σκόπελο και βγήκαν στην Κατερίνη. Πέρασαν ανενόχλητοι τον Αλιάκμονα και τον Αξιό καθώς στους Τούρκους έλεγαν πως τους στέλνει ο Αλή πασάς να βοηθήσουν τον στρατό που μαχόταν κατά των Ρώσων. Όταν πια οι Τούρκοι έμαθαν τι συμβαίνει, το εκστρατευτικό σώμα του Νικοτσάρα βρισκόταν στην Κεντρική Μακεδονία. Προσπάθησαν να το σταματήσουν. Ο Νικοτσάρας πέρασε με μάχες τον Στρυμόνα και το Νευροκόπι κι έφτασε στον Αίμο. Ούτε τους Ρώσους βρήκε ούτε τους Σέρβους. Αντίθετα, βρέθηκε αντιμέτωπος με 10.000 Τούρκους. Αναγκάστηκε να υποχωρήσει χωρίς να γνωρίζει, τι είχε συμβεί.

Στις 12 του Αυγούστου του 1807, η Ρωσία υπέγραψε γι' άλλη μια φορά ειρήνη με την Τουρκία και τη σύμμαχό της Γαλλία. Ο Σινιάβιν δεν είχε πια κανένα λόγο να περιμένει τον Νικοτσάρα. Τα ρωσικά πλοία έλυσαν τον αποκλεισμό του Ελλησπόντου, μάζεψαν τις φρουρές τους από τα ελληνικά νησιά κι αποχώρησαν εγκαταλείποντας τους Σέρβους και τους Έλληνες στην τύχη τους.

Μη γνωρίζοντας τις εξελίξεις, ο Νικοτσάρας προχωρούσε με τους δικούς του προς το σημείο της παραλίας όπου είχε το ραντεβού με τον ρωσικό στόλο. Τρεις στρατοί κινήθηκαν εναντίον του με εντολή του Αλή πασά, που δεν μπορούσε να ανεχθεί στα εδάφη του συγκροτημένο στράτευμα. Στα βουνά της Ζίχνας, στα βόρεια των Σερρών, οι Έλληνες ένωσαν ότι ήταν κυκλωμένοι από παντού. Οχυρώθηκαν σ' ένα χωριό, πεντακόσιοι αυτοί απέναντι σε 4.000 Τούρκους και Κονιάρους (απογόνους μεταναστών από το Ικόνιο).

Οι έφοδοι των Τούρκων ξεκίνησαν σφοδρές και συνεχίστηκαν επί τρία ολόκληρα μερόνυχτα. Μόνο κάθε αυγή κόπαζαν για λίγο, ώσπου να γίνει η προσευχή στον Αλλάχ. Μετά, οι επιθέσεις διαδέχονταν η μια την άλλη σε αλληπάλληλα κι αδιάκοπα κύματα. Οι πρόχειροι προμαχώνες είχαν διαλυθεί και οι κλέφτες χρησιμοποιούσαν τα κορμιά των νεκρών για ταμπούρια. Ούτε να φάνε προλάβαιναν ούτε να πιουν μια στάλα νερό. Ξημέρωνε η τέταρτη μέρα, όταν διαπίστωσαν ότι είχαν ξεμείνει από πολεμοφόδια.

Στην ανάπαυλα της πρωινής προσευχής, ο Νικοτσάρας έστησε συμβούλιο στα όρθια. Συμφώνησαν να επιχειρήσουν έξοδο. Όταν οι Τούρκοι ξεκίνησαν την επίθεση, οι Έλληνες δεν περιορίστηκαν να την αποκρούσουν. Βγήκαν έξω με τα σπαθιά γυμνά, πέρασαν μέσα από τις εχθρικές γραμμές πολεμώντας και χύθηκαν στην κατηφόρα κατά τη γέφυρα στο Πράβι.

Μια δυσάρεστη έκπληξη τους περίμενε εκεί. Η γέφυρα ήταν φραγμένη με αλυσίδα στηριγμένη σε πυργίσκους, όπου άλλοι Τούρκοι είχαν οχυρωθεί. Πίσω τους, ήδη έρχονταν οι ανασυνταγμένοι της Ζίχνας που είχαν συνέλθει από την πρώτη έκπληξη. Ο Νικοτσάρας όρμησε στη γέφυρα, ρίχτηκε πάνω στους πυργίσκους και τους γκρέμισε με την ορμή του σώματός του. Η αλυσίδα κόπηκε με μια σπαθιά. Μπροστά στην άγρια ορμή του, οι φρουροί της γέφυρας προτίμησαν να το βάλουν στα πόδια. Οι κλέφτες πέρασαν. Κανένας δεν τόλμησε να τους κυνηγήσει.

Τσακισμένοι, μόλις πενήντα από τους αρχικούς πεντακόσιους, οι κλέφτες του Νικοτσάρα κατάφεραν να φτάσουν στην παραλία. Εκεί, έμαθαν ότι οι Ρώσοι είχαν φύγει από καιρό. Ο πρωτοκλέφτης οδήγησε τους επιζώντες στα μοναστήρια του Αγίου Όρους, όπου έμειναν ώσπου να ησυχάσουν τα πράγματα. Που, όμως, δεν ησύχαζαν.

Ο Αλή πασάς είχε ξεκινήσει λουτρά αίματος με αντίποινα σ' ολόκληρη τη χώρα. Στη Θεσσαλία, οι Αλβανοί βίαζαν, έκαιγαν και σκότωναν αμάχους. Στην Ήπειρο, ο άρρωστος Κατσαντώνης, που είχε νικήσει και σκοτώσει τον άγριο Βελή Γκέκα, προδόθηκε και

παραδόθηκε στον Αλή. Τον θανάτωσαν, με σφυριές. Στην Πελοπόννησο, οι Κολοκοτρωναίοι είχαν σχεδόν αφανιστεί. Όσοι σώθηκαν, πέρασαν στα Επτάνησα. Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης βρέθηκε στη Σκιάθο, όπου είχαν μαζευτεί όλοι οι εκπρόσωποι του μαχόμενου Ελληνισμού. Ήταν ήδη εκεί ο Παπαθύμιος Βλαχάβας και οι Λαζαίοι. Ήταν κι ο Γιάννης ο Σταθάς που πρόσφατα υπηρετούσε στον ρωσικό στόλο αλλά τα παράτησε, όταν ο Σινιάβιν εγκατέλειψε το Αιγαίο. Τώρα, είχε δικό του καράβι: Κατάμαυρο με μαύρα πανιά και τη γαλανόλευκη μοναδική πινελιά να σπάζει τη μαυρίλα. Εκεί κατέπλευσε κι ο Νικοτσάρας, όταν έφυγε από το Άγιο Όρος.

Ναύαρχος ορίστηκε ο Σταθάς. Υπαρχηγός ο Νικοτσάρας. Εβδομήντα καράβια χωρισμένα σε δέκα μοίρες αλώνιζαν το Αιγαίο κι έκαναν την Οθωμανική αυτοκρατορία ν' αναστενάζει. Μια τουρκική κορβέτα στην Κασσάνδρα έγινε λεία των ανδρών του Σταθά που έκαναν ρεσάλτο και την πήραν. Όταν και η επίθεση του τουρκικού στόλου στη Σκιάθο κατέληξε σε φιάσκο, η Οθωμανική αυτοκρατορία συμφώνησε με τους πειρατές να σταματήσει τις σφαγές με αντάλλαγμα την ηρεμία στις θάλασσες.

Ο Βλαχάβας ξαναβγήκε στα βουνά κι επαναστάτησε τη Ρούμελη. Αιχμαλωτίστηκε και πέθανε με βασανιστήρια το 1809 στα Γιάννενα. Ο Νικοτσάρας σκοτώθηκε πολεμώντας το 1810. Στις θάλασσες, έμεινε ζωντανός θρύλος ο Γιάννης ο Σταθάς.

(Έθνος, 12.8.1997) (τελευταία επεξεργασία, 8.2.2009)